

יהודי אנטוורפן הנדכאים המוכים והמושפלים, נאלצו כולם לעמוד מרחוק, מסביב לבית הכנסת העולה בלהבות, המרצחים לא נתנו להם להתקרב אל בנין בית הכנסת, ודוקא הוא, האפיקורס, סיכן את חייו התפרץ בכח ורץ אל תוך לשונות האש, ויצא משם עם ספר תורה בידו, כשהאש אוחזת בבגדיו...

כך גם ריש לקיש בהיותו ראש הליסטים, שודד וחומס את כספם של אחרים, אבל לפתע שמע כי ישנם אוכלי אדם המטילים אימתם על הציבור, לבו היהודי החל לפעום בקרבו והחליט לעשות מעשה, להפיל עצמו בידיהם כדי להציל את הציבור כולו.

כוחו של יהודי פשוט.

כותב הזוה"ק (פרשת יתרו דף פו:) שרבי יהודה ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד כדי לפגוש את רבי שמעון בר יוחאי, וכשהגיעו אליו ראו את רבי שמעון עוסק בתורה ומפרש את הפסוק: "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו", שפירושו שכל תפילה של יהודי צריכה סיוע ועזר מהמלאכים כדי שיעלו אותה לפני כסא הכבוד, אבל תפילת העני היא עליונה וחשובה מכולם, כי עולה ללא אמצעות המלאכים ישירות אל בורא עולם. ומוסיף ואומר רבי שמעון, שעני שמתפלל להקב"ה, הקב"ה שומע את תפילתו תמיד. ואילו שאר בני האדם לפעמים שומע לפעמים אינו שומע. כי דירתו של המלך ברוך הוא "בהני מאני תביר" באלו הכלים השבורים, ומי שנוזף בעני, נוזף בשכינה הקדושה.

לכן הגאון רבי חיים פאלאגי זצוק"ל לבשנת תרכ"ח בשנה בה הוא נפטר שבהיותו בן שמונים ואחת, בשמחת תורה הוא קרא בתורה וכשהוא הגיע לפסוק "וימת שם משה" הוא פרץ בבכי, מיד הבינו אנשי קהילתו שהרב רואה כי נגזרה ח"ו הגזירה והחלו גם לבכות. כמה ימים לפני פטירתו הוא חלה והגיע לשערי מות, רצו כל אנשי הקהילה להתכנס ולהתפלל עליו, אמר להם רבי חיים פאלאגי, אין צורך להטריח את כל הציבור, אם אתם רוצים לפעול עבורי ישועה, תאספו את עניי העיר תשלמו להם על כך, ושהם התפללו עלי, כי התפילה שלהם אינה שוה ריקם.

כשם שיש יהודי עני בממון, יש יהודי עני בדעת, שחפץ רוצה ומתאמץ לעשות את רצון ה', אבל נופל שוב ושוב, אל לו להתייאש, ועליו להאמין כי הקב"ה עמו, ובקרוב תבוא ישועתו.

היהלומים ואמר: יהלום זה הוא יקר מאוד. השיב לו הרבי באדישות, אני לא רואה בו שום דבר מיוחד. השיב לו החסידי: צריך להיות מבין היהלומים כדי להבחין בטיב אבן יקרה כזאת. אז אמר לו הרש"ב: כל יהודי הוא "אבן יקרה", אלא שצריך להיות מבין בכדי להבחין בסגולותיו.

על פי זה נבוא ונבאר את דברי הגמרא במסכת גיטין (מז). מעשה בריש לקיש שמסר את עצמו ללודאים שהם אוכלי אדם.

לקח עמו ריש לקיש שק קשור וכדור מאבן בתוכו, אמר לעצמו: גמירי – מקובל אצלנו, שביום האחרון של השבוי, ביום שרוצים להורגו, נותנים הם לשבוי כל מה שמבקש מהם, כדי שימחול על דמו, והערוך מציין, שהם האמינו שעל ידי זה הדם של ההרוג טעים יותר.

ביום האחרון אמרו הלודאים לריש לקיש: מה רצונך? אמר להם: אני רוצה להושיבכם ולקשור אתכם ולהכות כל אחד מכם עם השק מכה וחצי (המהרש"א מציין שהם חשבו שהשק ריק ולא ידעו שיש בו כדור קשה), והסכימו. קשרם והושיבם וכל אחד שהיכה אותו נפל ומת, ומחמת הכאב של המכה חרקו את שניהם והיה נראה כאילו הם מחייכים, אמר להם ריש לקיש: "אחוכי קא מחייכת ב" – "אתם צוחקים עלי?! עדיין אתם חייבים לי עוד חצי מכה". הרג את כולם והלך.

במעשה הנזכר שריש לקיש מסר עצמו ללודאים, מציינים התוס', שהיה זה קודם שחזר למוטב, דמסתמא לא היה מזלזל בעצמו כל כך.

אולם בספר תפארת יעקב (עמ"ס גיטין) כתב שדברי התוספות דחוקים, שכן לאיזה צורך הביאו הך עובדא להראות גנותו של ריש לקיש קודם שחזר למוטב, ואיזה דבר טוב נלמד מזה. ולכן חולק ולדעתו, ריש לקיש עשה כן אחר שחזר למוטב, וזאת בכדי שיכלה הנך לודאי שהיו אוכלי בני אדם וסיכנו כמה אנשים. יע"ש.

ולכאורה היה מקום להביא ראיה לדבריו, כי מצינו אצל ריש לקיש שגם לאחר שחזר למוטב סיכן את חייו בשביל להציל את חבריו וממונם, כמובא בירושלמי (תרומות פ"ח סוה"ד) שני מעשים בזה, האחד עם רב אמי, שנתפס במקום סכנה להריגה וכבר נתייאשו ממנו ואמרו "יכרך המת בסדינו", עם כל זה ריש לקיש אמר: או אני אהרוג או אני אהרג, ואני הולך, ובכח אציל את רבי אמי. הלך ושחררו מהם ובתמורתו הבטיח להם ברכה מפי רבי יוחנן: "בואו אצל הזקן שלנו והוא יתפלל עליכם". הלסטים באו אל רבי יוחנן. ברכתו היתה: "מה שרציתם לעשות לו, יבוא עליכם". לא הספיקו להגיע לעיר אפיפסרוס עד שנהרגו כולם. יע"ש.

והמקרה השני עם רבי יוחנן, ששדדו ממנו את כספו ומחמת כן לא יכול היה להשיב לריש לקיש על שאלותיו, וריש לקיש רדף אחר הלסטים עד שהשיגם, והחזיר לרבי יוחנן את כל כספו.

כמו כן יש לומר בעניינם של הלודאים – אוכלי אדם, שבודאי הטילו אימתם על יושבי הארץ, ולכן עשה כן ריש לקיש.

אולם לקיים את דברי התוספות המעמידים את המקרה שהיה זה קודם שחזר למוטב, נראה שחז"ל במעשה זה רצו ללמדנו כוחו של יהודי פשוט, וזאת על פי מעשה שהיה במלחמת עולם השניה בבליגיה, יהודי חילוני שהנהיג את תנועת "השומר הצעיר" באנטוורפן, והיה רגיל תמיד לחפש ואף מצא דרכים "להכעיס" את היהודים החרדים באנטוורפן, באמצעות כל מיני עבירות ואף ב"יום הקדוש".

והנה ראו איזה פלא, דוקא הוא ה"להכעיס'ניק" הגדול, קפץ בשנת תש"ב אל תוך בית הכנסת הגדול באנטוורפן שהיה אפוף בלהבות אש, לאחר שצוררי ישראל הפלמים ימ"ש הציתו בו את האש, ברצותם לסייע ביד הצוררים הנאצים ימ"ש שכבשו את אנטוורפן, ויצא משם עם ספר תורה בידו...

"להתענג בתענוגים"

מאגר השיעורים של

הרב איתי בן אהרן שליט"א

חייגו: 0772618021

לשיעורים על תנאים ואמוראים הקש שלוחה 3

לשיעורים על פרשת משפטים הקש שלוחה 126

לשיעורים על סידור התפילה: הקש 55

לשיעורים על ספר שמואל הקש 56

בברכת שבת שלום ובשורות טובות.